

Fundargerð 49. fundar

verkefnisstjórnar um aukna hagsmunagæslu í úrgangsmálum

Árið 2019, fimmtudaginn 15. ágúst kl. 13:00 kom Verkefnisstjórn fyrir hagsmunagæslu í úrgangsmálum saman til fundar í Hlaðbúð, Borgartúni 30 í Reykjavík.

Fundinn sátu: Björn Hafsteinn Halldórsson, Ína Björk Ársælsdóttir, Jón Halldór Norðfjörð, Friðrik Klingbeil Gunnarsson, Hrefna Bryndís Jónsdóttir og Freyr Ævarsson.

Að auki sátu fundinn Guðjón Bragason sviðsstjóri og Eygerður Margrétardóttir verkefnisstjóri, sem ritaði fundargerð.

Freyr Ævarsson og Ína Björk Ársælsdóttir tóku þátt í fundinum í gegnum fjarfundarbúnað.

Fundargerðin var færð í tölvu.

Þetta var tekið fyrir:

1. Fundargerð 48. fundar - 1810077SA

Lögð fram til staðfestingar fundargerð 48. fundar verkefnisstjórnar um aukna hagsmunagæslu í úrgangsmálum frá 6. júní 2019.

Fundargerðin var staðfest og undirrituð.

2. Lokadrög að stefnu umhverfis- og auðlindaráðherra í úrgangsmálum - 1907021SA

Sambandið hefur fengið til umsagnar lokadrög að stefnu ráðherra um meðhöndlun úrgangs áður en stefnan fer í opið samráðsferli í samráðsgátt stjórnvalda, skv. bréfi Umhverfisstofnunar dags. 12. júlí sl. Drögin hafa jafnframt verið send sveisarfélagum og öðrum haghöfum. Skv. 1. mgr. 5. gr. laga nr. 55/2003 um meðhöndlun úrgangs skal í stefnunni m.a. koma fram upplýsingar um stöðu úrgangsmála í landinu, hlutverk stjórnvalda og einkaaðila við meðhöndlun úrgangs og stefna til að bæta endurnotkun, endurnýtingu og förgun. Umhverfisstofnun óskar eftir að athugasemdum við stefnuna sé skilað eigi síðar en 23. ágúst n.k. Óskað er sérstaklega eftir því að sambandið meti kostnað við þær aðgerðir í stefnunni sem snúa að verkefnum sveitarfélaga og leggi sitt mat á hvort tímafrestir aðgerða er varða lífrænan úrgang séu raunhæfir.

Verkefnisstjórn fór yfir drög að umsögn sambandsins um drög að stefnu ráðherra í úrgangsmálum og munu starfsmenn sambandsins vinna úr fjölmörgum ábendingum sem fram komu við umræðu um málið, við frekari vinnslu umsagnarinnar.

Jafnframt samþykkti verkefnisstjórn svohljóðandi bókun:

Verkefnisstjórnin harmar að ekki hafi verið kallað eftir þátttöku fulltrúa sveitarfélaga á fyrri stigum við gerð stefnunnar. Verkefnisstjórn minnir á að sveitarfélögin hafa meginhlutverki að gegna sem stjórnvald í úrgangsmálum og hafa

reynslu og þekkingu af framkvæmd úrgangsstjórnunar. Hefði það verið árangursríkt og eðlilegt að þau hefðu átt beina aðkomu að mótun stefnunnar frá upphafi. Með því hefði mátt stuðla að betri sátt um þær áherslur sem fram koma í þeim drögum sem nú eru til umsagnar og einnig líklegra að aðgerðir sem lagðar eru til skili tilætluðum árangri. Verkefnisstjórn tekur þó fram að stefnudrögin styðja í ýmsum atriðum ágætlega við stefnu margra sveitarfélaga sem hafa innleitt metnaðarfulla úrgangsstjórnun þar sem úrgangsminnkun, endurnýting og endurvinnsla eru forgangsmál.

Verkefnisstjórn bendir á að engin tilraun hefur verið gerð til þess að vinna kostnaðar- og ábatagreiningu á þeim tillögum sem fram koma í skjalinu. Einnig telur verkefnisstjórn að ýmsar tillögur í drögunum gangi lengra og gefi minna svigrúm til útfærslu af hálfu sveitarfélaga heldur en gert er ráð fyrir í þeirri ESB-löggjöf sem vísað er til. Jafnframt vantar skýrari tengingu við aðra stefnumótun í umhverfismálum, þ.m.t. að horft sé til umhverfisáhrifa mismunandi lausna, sem er mikilvægur þáttur í kostnaðar- og ábatagreiningu tillagnanna.

Að áliti verkefnisstjórnar skortir umtalsvert á að í drögum að stefnu ráðherra komi fram nægileg heildarsýn á stöðu úrgangsmála hér á landi og þeim áskorunum sem framundan eru. Þannig telur verkefnisstjórn of mikla áherslu lagða á aðferðir við flokkun og sérsöfnun frá heimilum og jafnframt of lítið horft til þess hvaða innviðir séu nauðsynlegir til að uppfylla á öruggan hátt skyldur Íslands samkvæmt EES-samningnum.

Við frekari vinnslu stefnunnar leggur verkefnisstjórn áherslu á að tekið verði tillit til eftirtalinnna atriða, sem einnig er fjallað um í stefnu Sambands íslenskra sveitarfélaga í úrgangsmálum:

1. Mikilvægi öruggrar og lögmætrar förgunar úrgangs, bæði frá heimilum og rekstraraðilum, sem fram fari á sem hagkvæmastan hátt út frá tæknilegu, umhverfislegu og ekki síst fjárhagslegu sjónarmiði.
2. Nauðsynlegt er að sveitarfélögin hafi áfram svigrúm til að haga útfærslu á hirðu úrgangs með tilliti til aðstæðna á hverjum stað. Hærra þjónustustig, með sérsöfnun við heimili og við aðsetur lögaðila, leiðir í flestum tilfellum til mikils viðbótar kostnaðar fyrir skattgreiðendur án þess að skila endilega betri árangri í endurvinnslu. Sem dæmi gæti í einhverjum tilfellum verið farsælast, t.d. í þéttri byggð, að sveitarfélög hafi heimild til að beina ákveðnum úrgangsflokkum á söfnunarstöðvar sem hægt væri að staðsetja í göngufæri við hvert heimili í þéttbýli.
3. Frekari umfjöllun um innviði úrgangsmála. Sérstaklega er tilefni til að gagnrýna að engin fyrirheit eru gefin um aðkomu ríkisins að uppbyggingu nauðsynlegra innviða, t.d. varðandi brennslu sláturúrgangs og sóttmengaðs úrgangs né förgun spilliefna, þar sem þörf er á heildarlausn á landsvísu. Verkefnisstjórn bendir á að útflutningur úrgangs til brennslu getur reynst ásættanleg lausn til skamms tíma, en þeirri leið fylgi áhætta.
4. Úrbætur í stjórnsýslu úrgangsmála, t.d. samvinna ríkis og sveitarfélaga, beiting hagrænna hvata til stýringar úrgangsmála og leiðir til að efla svæðisáætlanir sveitarfélaga sem stjórnþæki í málaflokknum.
5. Framtíðarsýn hvað varðar framleiðendaábyrgð. Sérstaklega kallar verkefnisstjórn eftir því að staða og hlutverk Úrvinnslusjóðs verði treyst til framtíðar.

Varðandi tillögur um hertar kröfur um sérsöfnun frá heimilum leggur verkefnisstjórn

að lokum áherslu á að sveitarfélögin hafi svigrúm til þess að haga útfærslu með tilliti til aðstæðna í hverju byggðarlagi, líkt og heimilað er í löggjöf ESB. Jafnframt leggur verkefnisstjórn áherslu á að nýtt verði það svigrúm sem veitt er í tilskipunum ESB hvað það varðar að aðferðir við meðhöndlun úrgangs séu tæknilega, fjárhagslega og umhverfislega hagkvæmar.

Verkefnisstjórn leggur til að Samband íslenskra sveitarfélaga óski eftir fundi með umhverfis- og auðlindaráðherra til að ræða nánar leiðir til að koma ofangreindum áherslum inn í stefnuna.

Fundi var slitið kl. 14:30

Björn Hafsteinn Halldórsson

Ína Björk Ársælsdóttir

Jón Halldór Norðfjörð

Friðrik Klingbeil Gunnarsson

Hrefna Bryndís Jónsdóttir

Freyr Ævarsson